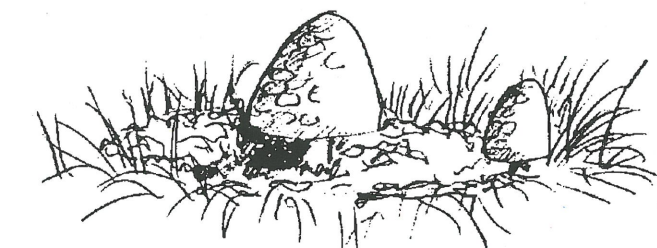

11. Den fremherskende vestenvind synliggøres af en afblæsningsflade, som mod øst strækker sig ind i plantagen. Fladen står ofte under vand om vinteren og tiltrækker *viber* om foråret. *Skovpiberen*, med sin karakteristiske sangflugt, er ynglefugl her og i plantager og læbælter omkring Indlandsklitterne. Der har også *tårnfalk*, *musvåge* og *spurvehøg* deres reder, og de fanger ofte mus og småfugle herinde.

12. På den næringsfattige jordbund finder man især énårig småurter med tidlig blomstring. Blandt de flerårige kan nævnes *timian*, *engelskræse*, *røllike* og *bidende stenurt*. Hvis Indlandsklitterne ikke blev afgræsset af kreaturer, ville der være langt færre forskellige planter, og området ville med tiden springe i skov. Indhegningen med det høje græsdekke vest herfor har ikke været afgræsset i årevis. NB. Her fra pkt. 12 kan du gå direkte til Klithusevej og hen til Klithusegården, eller ud til stenalderhavets gamle kystskrænt "Lien" og videre ned til Feriecentret.

Glanshat på kokasse

13. Denne afblæsningsflade (jvf. pkt. 11) huser en stor koloni af tuer, lavet og beboet af *gul engmyre*. Disse myrer fører en underjordisk tilværelse, og de lever især af *bladlus* på planters og græssers rødder. De holder også lus "på stald" i tuen og kommer kun frem i lyset de få sommerdage, hvor hunner og vingede hanner sværmer.

14. *Nikkende kobjælde* er almindelig flere steder i Indlandsklitterne. På folderens forside ses den både i blomst (maj-juni) og som afblomstret. Frugten spredes af vinden v.h.j.a. den lange lodne "frøhale". Vindbruddet øst herfor blev startet af kreaturer engang i 1960-erne. Det er orienteret V-Ø efter den fremherskende vindretning. I sandet kan man ofte finde spor efter *hare*, *ræv*, *grævling*, *rådyr*, *mus*, *agerhøne* og flere arter af *spurvefugle* og *biller*.

Skallerup Indlandsklitter

er privatejet med offentlig adgang. De 140 ha blev fredet i 1963 for at beskytte det særprægede landskab på den hævede ishavbund mod bl.a. sommerhusbyggeri, og for at sikre den spændende og mangeartede flora og fauna.

Denne folder og den afmærkede rute (med pæle og gule pile) er en hjælp til at finde rundt i Indlandsklitterne - også hvis du selv vil gå på opdagelse. Ruten med de 14 fortællepunkter er 3,8 km lang. Men som det fremgår af kortet kan man forlænge eller afkorte sin vandrerute efter behov (f.eks. skyde genvej mellem pkt. 6 og pkt. 12), og man kan "stå på" ruten, hvor det passer én bedst. NB. Området er *ikke* farbart for klap- og barnevogne.

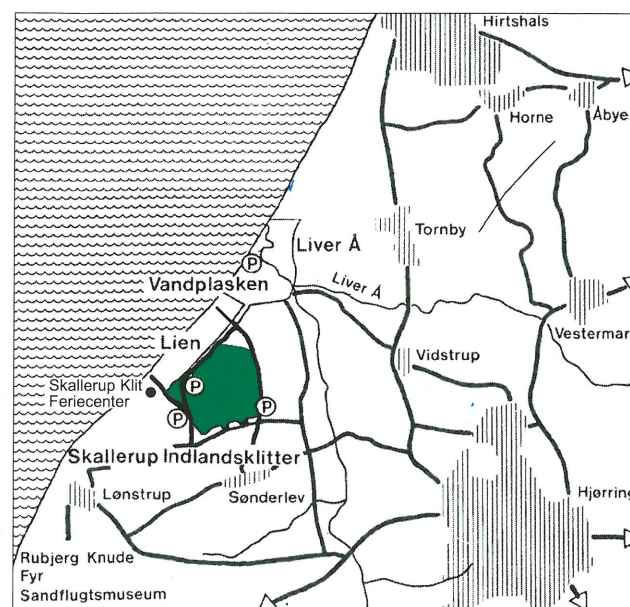
Fredelige kreaturer afgræsser området. De er nødvendige som naturplejere, bl.a. for at forhindre uønsket trævækst. Unge kvier kan være meget nysgerrige og vil gerne snuse til dig, men også dem kan du trygt færdes iblandt. Og der er **ingen tyre** i området! Men du skal holde din **hund i snor** - både af hensyn til kreaturerne og de vilde dyr og fugle.

Indlandsklitterne blev til i 1500-1700 årene. Det var en kold periode, hvor sandstorme lagde hele sogne øde i Nord- og Vestjylland. Også her i Indlandsklitterne blev måske 5 små landsbysamfund (bl.a. Ajstrup og Torstrup) tvunget bort, og 0,5-1 meter nede under sandet kan man finde muldrag med plovspor! I dag ser vi klitterne som markante græs- og hjælmeklædte høje med buske af ene, hvidtjørn eller havtorn. Enkelte steder vokser der også marehalm.

Det kolde klima var nok en grundlæggende årsag til sandflugten. I denne "lille istid", som kulminerede i 1600-tallet, var den årlige gennemsnitstemperatur nemlig 2-3 grader lavere end nu, og havoverfladen lå indtil én meter lavere! Fra de brede forstrande havde datidens kraftige vestenstorme derfor masser af sand at blæse ind over land.

Befolkningens rovdrift på plantevækst og jord, og en meget lav grundvandsstand, har yderligere medvirket til sandflugtens katastrofale omfang. Allerede i 1539 kom den første lov som forbød ødelæggelse af bl.a. hjælme, marehalm og havtorn i kystegnene.

Mange fine naturoplevelser venter dig ude i Indlandsklitterne - på alle årstider. God tur!

Du kan læse mere om bl.a. Indlandsklitterne i:

"Skallerup Indlandsklitter, Lien, Liver A, Vandplasken og Klithuse", folder udgivet af Nordjyllands Amt. Gratis på bl.a. biblioteker og turistkontorer.

"Naturlandskaber Vendsyssel" af Ole B. Clausen og Hans Jørgen Weitze (Dafolo Forlag 1993).

"Det grønne Hjørring", red. Jørgen Stubgaard (Hjørringbogen 1996).

Folderen og den afmærkede rute er blevet til i et samarbejde mellem Naturskolen i Hjørring, Skallerup Klit Feriecenter og Nordjyllands Amt.

Planlægning og tekst: Lærer Birgitte Klitt Madsen, lærer Karen Pedersen og naturvejleder Jørgen Stubgaard.

Tegninger: Hans Henrik Strehle.

Kort: Grethe Thorup.

Redaktion, lay-out og forsidefoto: Jørgen Stubgaard (som kan kontaktes på telefon 9890 0104 hvis du f.eks. har kommentarer til folderen eller ruteafmærkningen).

Udgiver: Hjørring Kommune, 2. udgave 2001.

Skallerup Klit Feriecenter

Tlf. 99 24 84 00

På tur i.....

Skallerup Indlandsklitter

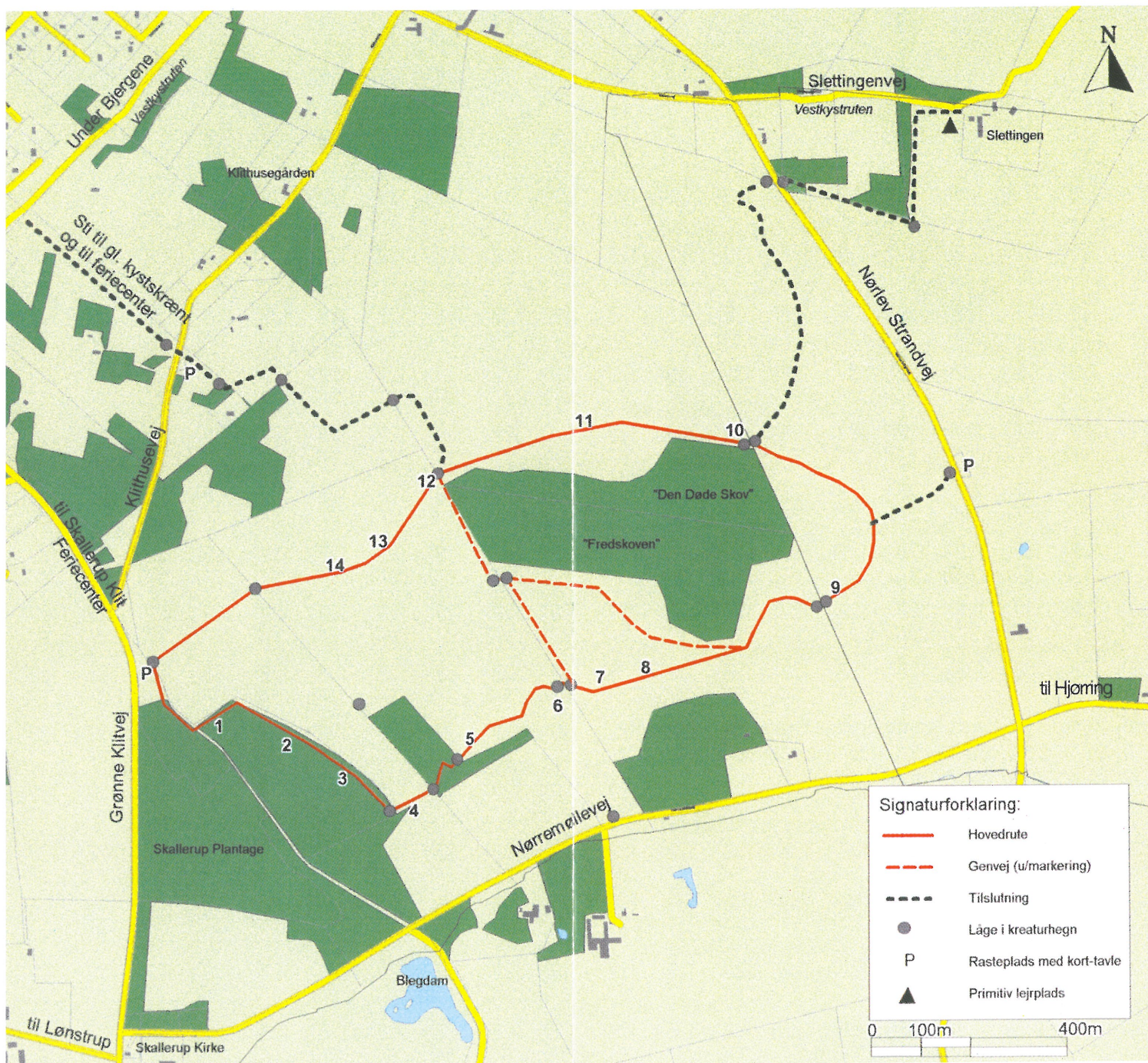
En afmærket vandrerute som viser vej gennem det fredede landskab

HJØRRING KOMMUNE

NORREGADE 2 · 9800 HJØRRING · TLF. 99 23 23 23

1. Følg skovvejen fra P og ind til pkt.1 i Skallerup Plantage. Den er plantet før 1. Verdenskrig, men de nuværende bevoksninger af *ædelgran* (syd for skovvejen) og af *fransk bjergfyr* (nord for vejen) er dog fra 1945. Den største del af plantagen (19 ha) har siden 1970 været ejet af Hjørring Kommune. De to blå rør i skovbunden er fra en ældre prøveboring efter vand.

2. Her vokser dværgbusken *revling* (sortebær) tæt, sammen med *krybende pil* og *hedelyng*. En veksler (dyresti) under hegnet, til og fra indlandsklitten, bruges af bl.a. *ræv* og *grævling*. Mellem pkt. 2 og pkt. 3 danner både *hvidgran* (hvis kogler er små og brune), og *ene* (hvis bær er blå fra det 2. år) en værnende randbevoksning.

3. *Almindelig gedebled* (kaprifolie) er en lian, hvis stængler ofte slynger sig så tæt omkring de unge træer, at disse får en proptrækkeragtig stamme. Blomsterne udsender især om aftenen en kraftig sødlig duft, som tiltrækker store, langsnablede *natsværmere*. Mens de svæver foran blomsten suger de nektar fra det 2-3 cm lange, tilbagebøjede kronrør og bestøver blomsten. De røde bær er giftige.

4. *Røde skovmyrer* æder mange insekter (bl.a. *bladlus*), som skader træerne, og de og andre myrearter spredes fra mindst 37 forskellige planter. En stor myretue (denne her er en af de mindre) kan rumme op til 100.000 myrer og kan strække sig 2 m under jorden.

5. Stikkende buske som *havtorn* (med gule bær), *blågrøn rose* (vild rose), *hvidtjørn* (hvide blomster og røde bær) og *ene* bliver ikke ædt af kreaturerne. De er typiske for den lysåbne indlandsklit, ligesom ynglefuglene *tornsanger*, *tor-nirisk*, *rødrygget tornskade*, *gulspurv* og *sanglærke*. Havtornens bær er spiselige og rige på C-vitaminer. Prøv selv! I vinterhalvåret tiltrækker de ofte store flokke af *sjag-gere*.

6. Dobbelthegn blev tidligere sat op for at forhindre spredning af kvægsygdomme imellem besætningerne, bl.a. tuberkulose og mund- og klovsyge. Bemærk mulepum-perne ved vandingsstedet.

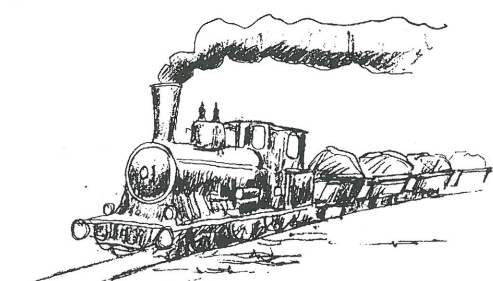
7. Her på den lave dæmning gik engang en mergelbane. Fra Købsted mergelleje, syd for Tornby Klitplantage, kørte Nordvestvendsyssel Mergelselskab 1929-34, på flytbare spor, kalkholdigt ler (mergel) som jordforbedring ud til ca. 950 landbrug. Landskabsfredningen har bevaret dette kulturspor.

8. Her på mergelbanens skråninger vokser bl.a. *hjælme*, som er den vigtigste sanddæmper i den hvide klit ude ved havet, padderokken *skavgræs*, og den lille, vintergrønne bregne *engelsød*. Længere henne ad sporet (mod pkt. 9) kan du måske finde bævre-svampen *judasøre* på de gamle *hylde-træer*.

Hjælme

9. Plantagen - hvis hegnede del kaldes "Fredskoven" - er plantet i 1906. Derinde kan *rådyr* uforstyrret af mennesker have deres lam, og *ræve* og *grævlinger* deres grave. På den lave dæmning fortsatte mergelbanen i sin tid mod nordøst og krydsede Nørlev Strandvej. I regnfulde perioder står her ofte vand som tiltrækker bl.a. *gravand*, *krikand*, *gråand*, *vibe*, *stor regnspove*, *rødben*, *svaleklire* og *tinksmed*.

Tegning efter foto o. 1930 fra Købsted mergelleje

10. Påvirket af vind og kreaturer er denne ikke hegnede del af plantagen blevet til "Den døde Skov". Gå en tur derind og oplev de udgåede og døende træer, som bl.a. tiltrækker *stor flagspætte* og mange insekter. De forvredne træer her i udkanten er *klitfyr* (*contorta*-fyr fra det vestlige Nordamerika).